

Habsburské koruny

**Koruna Svaté říše římské
národa německého**
Nová série zlatých 100eurových
mincí Rakouské mincovny

↑ Rakousko. 100 euro ve zlatě, 2008. Ryzost 986, 16 g, 30 mm. Vydání 30 000 kusů, výhradně v kvalitě proof. Výtvarník: Thomas Pesendorfer. Mincovna: Rakouská mincovna, Vídeň. Rakouská mincovna a.s. Na hodnotové straně je staletá koruna Svaté říše římské na středověké látce s výšivkami jednohlavých říšských orlů. Obrazová strana ukazuje císaře Ottu I. podle malby z rukopisu z roku 1200. Jeho koruna spíše zdůrazňuje královský majestát než samotnou císařskou korunu. Za jeho levým ramenem je vidět Kostel Sv. Petra v Římě, kde se v roce 962 konala císařská korunovace. Bazilika a zvonice vystupují za vstupním portálem a arkádami. Před schody se rozprostírá část středověkého Říma.

Rakouská mincovna v roce 2008 vydává novou sérii zlatých 100eurových mincí na téma Koruny Habsburků. První mince, která vyšla dne 5. listopadu 2008, se věnuje koruně Svaté říše římské národa německého.

↑ Císař Karel Veliký, fiktivní zobrazení z 19. století. Zdroj: akg images

Římská říše

Zánik římského impéria prožívali lidé v západních provinciích jako zánik světa. Byzantská říše na východě sice přežila, a byzantský císař alespoň teoreticky i nadále vládl v západní části říše, ale v praxi se omezoval na příležitostné hájení svých zájmů pouze v Itálii.

Císař si přitom znepřátelil především papeže, který si nárokoval veškerou moc a dostával se do rozporu s ortodoxní vírou. Když pak Leo III. mezi římskými šlechtici naléhavě hledal spojence proti osobním nepřátelům, využil nezákonného uchopení moci císařovnou Irenou. Císařovna svého syna a regenta, Konstantina VI. v roce 797 sesadila a nechala oslepit, aby se sama zmocnila trůnu. Žena samozřejmě nemohla být podle západního smýšlení císařovnou, a toho využil papež. Zabil tak dvě mouchy jednou ranou. Prohlásil, že císařská koruna je neobsazená a na Vánoce roku 800

korunoval franckého krále Karla. Papež tak získal proti svým nepřátelům v Římě pomocníka, a ortodoxního císaře Ostromse popírajícího nadřazené církevní mocenské postavení, odstranil ze hry.

V Konstantinopoli byli touto arogancí zděšeni. Západní a východní říše bojovaly za nástupce Ireny – Nikephorse I., o císařský titul a město obchodu Benátky. V roce 812 pak došlo ke smíření, byzantscí císaři se budou v budoucnu označovat jako císaři římscí (Sebastos Romaion = Imperator Romanorum), západnímu císaři zůstane titul svatý císař římský (Imperator Augustus).

Říše císaře Otty I. Velikého

Karel Veliký se označil za nástupce římského panovníka a po neklidném období stěhování národů vytvořil na tehdejší poměry přísně vedenou mírovou říši. Myšlenka říše se tak mezi lidem uchytila, hlavně po Karlově smrti, kdy se kvůli opakovanému, typicky

↑ Koruna Svaté říše římské národa německého. Zdroj: KHM Vídeň

← Císař Otto I. Veliký, fiktivní ztvárnění z 19. století. Zdroj: akg images

frankému, dělení říšského dědictví, říše a moc panovníka začaly rozdrobovat. 9. století znamenalo pro Evropu nešťastné období, nájezdy Vikingů, výpady Saracénů, rabování slovanskými kmeny. Navíc lokální panovníci, kteří se sedláky a kleriky nakládali, jak se jim zlíbilo. Bezmocní toužili po silném panovníkovi, který by v říši nastolil mír.

Historikové považují za skutečnou hodinu zrození Svaté říše římské národa německého korunovaci císaře

Otty I., Velikého z rodu Ludolfingů, který byl v roce 936 korunován německým králem. Jeho království zahrnovalo Německo, a severní Itálii. Dne 2. února 962 byl v Bazilice Sv. Petra papežem Janem XII. pomazán a korunován římským císařem.

Koruna

S korunovaci roku 962 je dnes spojována koruna vystavená ve Vídeňské pokladnici, která je jedním z nádherných panovnických insignií, které

Habsburkové ve své době nosili.

Tvar koruny je jedinečný a od ostatních korun panovníků ve středověku se liší. I když se někteří vědci domnívají, že byla vyrobena až roku 1027 ke korunovaci Konráda II., většina kunsthistoriků řeší spíše místo jejího vzniku. Za pravděpodobné se považuje její vytvoření v nějaké dolnorýnské dílně, v úvahu přicházejí také Kolín nebo Essen, i klášterní ostrov Reichenau.

Umělecká díla pozdního

středověku odráží nebe na zemi, není tedy divu, že provedení koruny navazuje na témata křesťanské víry. Korunu tvoří osm destiček, přičemž osmička byla považována za císařskou číslici, číslici dokonalosti. Nebezdůvodně je také falcká kapele v Cáchách postavená Karlem Velikým ve tvaru osmiúhelníku. Také křtitelnice mají většinou tento tvar, odkazují na křest a znovuzkříšení.

Bohatá výzdoba z perel a drahých kamenů si zahrává s představou nebeského Jeru-

↑ Nádherné emailované destičky z koruny Otty I. Zdroj: KHM Vídeň

zaléma, zlatého města se zdmi vyspávanými výplní z drahých kamenů a perel. Opakující se číslo 12 má souvislost s dvanácti kmeny Izraele a dvanácti apoštoly, přičemž počínaje Konstantinem se každý císař považoval za třináctého apoštola. Čtyři menší destičky na koruně představují ctnosti, kterými by skutečný císař měl disponovat. Král David představuje spravedlnost, jeho syn a nástupce Šalamoun představuje moudrost a pokoru před bohem, král Ezechiáš, kterému asistuje prorok Izaiáš, symbolizuje důvěru v boha, neboť smrtelně nemocný důvěřuje prorokovi, který mu předpovídá, že bude žít ještě patnáct let. Na čtvrté destičce je král králů, Ježíš, jehož význam je charakterizován nápisem Per me reges regnant (skrže mě vládnou králové). Je zde demonstrována samozřejmost, s jakou se příslušníci ottonské dynastie považovali za zástupce Krista

a v této pozici si samozřejmě dělali nároky na možnost dosazovat a sesazovat papeže. Kříž a třmen na koruně pocházejí z pozdější doby, Jindřich II. nechal zhotovit kříž, třmen pak Konrád I.

Císařská korunovace

Žádnému panovnickému rodu ve středověku se nepodařilo zajistit si dědičnost císařské koruny. Knížata v říši byla příliš silná, nejvýznamnější z nich, kurfiřti, volili německého krále. Korunovace na císaře byla až do raného novověku papežskou milostí, kterou někdy využil

↑ Cestovní pouzdro, kožený vak, zhotovený po roce 1350 v Praze. Zdroj: KHM Vídeň

↑ 100eurová zlatá mince, Koruna Svaté říše římské se bude prodávat v etui s certifikátem pravosti. Každý kupec kromě toho obdrží jehlu s motivem koruny shodným s korunou na zakoupené minci. Zdroj: Rakouská mincovna a.s.

vyšší duchovní hodnostář, aby si císaře ve svém smyslu naklonil.

Teprve Karel IV. ve své Zlaté bule z roku 1356 stanovil přesné podmínky, za kterých měla probíhat volba římsko-německého krále. Sedm kurfiřtů-arcibiskupové z Kolína, Mainzu a Trieru, zástupce krále z Falce v Porýní, vévoda Saský, český král a markrabě z Braniborska volili ve frankfurtském chrámu krále. Karel V. byl posledním panovníkem, který byl ještě v roce 1530 korunován papežem a cere-

moniál probíhal v Boloni.

V raném novověku se pomalu rozdíl mezi císařstvím a královstvím ztrácel. Královské korunovace, které až na několik výjimek v letech 1562 a 1792, probíhaly ve frankfurtském chrámu a příslušel k nim císařský titul.

Habsburská dynastie a císařská koruna

Většina císařů se kvůli zajištění nároku na korunu pro své potomky ještě za svého života snažila, aby kurfiřti jejich nejstaršího syna zvolili za krále a vládnoucího panovníka, jenž by po smrti otce mohl pokračovat bez prodlevy v panování. Teprve v době raného novověku, když císař pomalu ztrácel na významu, se Habsburkům podařilo, vytvořit si v této záležitosti monopol. Počínaje Albrechtem

↑ Říšské korunovační klenoty: koruna, říšské jablko, žezlo a kříž. Zdroj: KHM Vídeň

II. (1438–1439) byl císařem Sv. říše římské národa německého nepřetržitě Habsburk, s výjimkou let 1742–1745, kdy Bavoři v prvních letech vlády využili slabost Marie Terezie k uskutečnění wittelsbašského snu o jmenování panovníkem. Bavorský císař Karel VII. zemřel tři roky po svém korunovaci na dnu, takže se trůn uvolnil pro manžela Marie Terezie.

Když se dne 18. května 1804 Napoleon prohlásil za dědič-

ného císaře Francie, František II. považoval za nutné složit císařskou korunu římské říše a sám se dne 11. srpna 1804 prohlásil za císaře Rakouska. Tak se koruna římské říše stala muzejním exponátem.

Putování říšských insignií

V dlouhé historii Svaté říše římské byly koruna a ostatní říšské klenoty, např. svaté kopí, žezlo a říšské jablko, schraňovány na nejrůznějších

místech. Přirozeně často musely být převáženy, bylo důležité, aby byl císař v Římě korunován správnou korunou. O transportu koruny svědčí také zachovalé středověké cestovní pouzdro na císařskou korunu.

V prvních letech se koruna a říšské korunovační klenoty nacházely v místě pobytu krále popř. císaře. V letech 1246 až 1298 se např. nacházely na říšském hradu Trifels, kde jsou dodnes k vidění jejich na-

podobeny. Za Karla IV. byly převezeny do Prahy. Během husitských válek je ve snaze ochránit je Zikmund I. odvezl na hrad Visegrad v Uhrách. V roce 1424 je nechal na věčné časy převézt do Norimberku. Zikmund ani jeho nástupci už korunu nenesili, říšské korunovační klenoty se staly určitou relikvií německé identity.

Před francouzskými napoleonskými jednotkami byly klenoty v říjnu 1800 převezeny z Norimberka přes Pasov do Vídně, kde jsou dodnes uloženy v císařské pokladnici. Po rozpadu říše v roce 1806 zůstaly říšské korunovační klenoty ve Vídni.

Poslední dobrodružství

V noci z 29. srpna na 30. srpna 1938 nechal Adolf Hitler říšskou korunu spolu s říšskými korunovačními klenoty tajně převézt z Vídně zpět do Norimberka. Nakonec byly klenoty umístěny do bunkru v norimberském Burgbergu, aby je nepoškodily nálety. Když se k městu blížily americké jednotky, klenoty byly tajně zazděny do stěny jiného bunkru. Američané je ale objevili, a v lednu 1946 byla koruna i ostatní říšské korunovační klenoty odvezeny zpět do Vídně.

Nová série mincí – koruny Habsburků

Koruna Svaté říše římské je první mincí pětidílné série, která bude vycházet od roku 2008 do roku 2012. V příštích čtyřech letech Rakouská mincovna vydá vždy jednu minci, na které se představí jedna z následujících panovnických korun: v roce 2009 čepice rakouského arcivévody, 2010 svatoštěpánská koruna, 2011 svatováclavská koruna a v roce 2012 rakouská císařská koruna. Mince budou umístěny v etui s certifikátem pravosti. Ke každé minci obdrží zákazník ozdobnou jehlu s motivem koruny Svaté říše římské. Je možné opatřit si zvlášť ozdobnou kazetu. ■